

PROJEKTO

“AUGU PATS – AUGINU KITA“: Jaunų žmonių asmeninių, socialinių ir kultūrinių kompetencijų ugdymas, naudojant novatoriškus interaktyvius metodus. II dalis“

**APIBENDRINIMAS,
POVEIKIO ANALIZĖ,
REZULTATŲ VERTINIMAS IR
REKOMENDACIJOS TOLESNIAM DARBUI**

2016

Lentvario Motiejaus Šimelionio gimnazija

Projektas “Augu pats – auginu kitą: asmeninių, socialinių ir kultūrinių kompetencijų ugdymas mokykloje, naudojant novatoriškus interaktyvius metodus. II dalis“ buvo vykdomas Lentvario Motiejaus Šimelionio gimnazijoje 2016 metais. Projektą organizavo ir vykdė Viešoji įstaiga „Menų ir mokymo namai“, finansavo Lietuvos kultūros taryba ir VšĮ „Menų ir mokymo namai“.

Projekto tikslas: naudojant novatoriškus – interaktyvius metodus stiprinti jaunimo asmenines, socialines ir kultūrinės kompetencijas, ugdyti gebėjimą tinkamai bendrauti su įvairių socialinių ir kultūrinių grupių atstovais.

Projekto uždaviniai:

- Anketinės apklausos būdu įvertinti ugdymo įstaigų patiriamus sunkumus bei nuostatas įvairių grupių atžvilgiu ir organizuoti tolesnį darbą atsižvelgiant į tyrimo rezultatus;
- Apmokyti ugdymo įstaigų bendruomenių narius dirbti su Forumo teatro ir kitais kūrybiniais metodais, kartu sukurti teatrinius etiudus visai ugdymo įstaigos bendruomenei aktualiausiomis temomis;
- Pristatyti platesnei ugdymo įstaigos bendruomenei Forumo teatro spektaklius, įtraukiant

publiką į aktyvią diskusiją, vaidybą, problemos sprendimų paiešką;

- Pateikti projekte dalyvaujančioms ugdymo įstaigoms tyrimo išryškintų problemų ir stipriųjų pusių analizę bei rekomendacijas tolesniam darbui;
- Parengti projekto „Augu pats – auginu kitą“ gerosios patirties leidinį.

Anketiniame tyrime dalyvavo 22 Lentvario Motiejaus Šimelionio gimnazijos darbuotojai ir 37 mokiniai. Mokymuose – kūrybinėse dirbtuvėse mokyklos lyderiams (3 valandos) dalyvavo 17 moksleivių ir 5 darbuotojai (viso 22 dalyviai). II-oje mokymų – kūrybinių dirbtuvių mokyklos lyderiams dalyje (3 valandos) dalyvavo 15 moksleivių ir 4 darbuotojai (viso 19 dalyvių). Forumo teatro spektaklyje mokyklos bendruomenei (rezultatų pristatyme visuomenei, 1,5 val.) dalyvavo 87 moksleiviai ir 4 darbuotojai (viso 91 žiūrovas).

Šioje analizėje bus remiamasi anketinio tyrimo duomenimis, atsižvelgiama į mokymų, kūrybinių dirbtuvių ir forumo teatro spektaklio bendruomenei metu kilusias temas, vaikų patiriamus sunkumus bei galimus jų sprendimo būdus.

Anketinio tyrimo metu išryškėjo kelios probleminės sritys:

- 56,75 % tyrime dalyvavusių moksleivių teigė, kad yra mokykloje patyrę psichologinį smurtą, tokio pobūdžio smurto apraiškas mokykloje pastebi ir mokytojai; santykinai mažiau smurto vaikai teigia patiriantys kitoje - ne mokyklos – aplinkoje (35 %);
- 59, 45% moksleivių teigia patys skriaudę ir/ar įžeidinę kitą asmenį (bendraamžį arba suaugusįjį); dažniausios moksleivių nurodytos tokio elgesio priežastys buvo nepagarbos rodymas jiems, jų žeminimas žodžiu arba fizinis smurtas;
- Labiausiai moksleivių stigmatizuojamos grupės: priklausomi nuo narkotinių medžiagų ar alkoholio asmenys, o taip pat psichinę negalią turintys žmonės (27 %), gėjai (27 %), romai (21,6 %).

2016 metų kovo 2 dieną vyko pirmieji mokymai – kūrybinės dirbtuvės Lentvario Motiejaus Šimelionio gimnazijos lyderiams. Jų metu buvo pristatyti anketinio tyrimo rezultatai, bendruomenė kviečiama diskutuoti apie rezultatus, naudojant interaktyvų „Vertybių išsiaiškinimo“ metodą, skirtą mokyti išsakyti savo nuomonę bei pagarbiai išklausti priešingų įsitikinimų. Išsamus tyrimo aprašymas įteiktas mokyklos darbuotojams, rekomenduojant klasės valandėlių metu su vaikais aptarti išryškėjusius rezultatus, suteikti jiems galimybę išsakyti savo nuomonę opiais klausimais, skatinti diskutuoti, atrasti, kas slypi po vienomis ar kitomis nuostatomis. Dalyviai buvo supažindinti su Engiamųjų teatro istorija ir taikymo principais, išbandė kai kuriuos metodus praktiškai.

Pagrindinis šių mokymų metu išmoktas naujas metodas – Vaizdinių teatras. Jo metu dalyviai stengėsi geriau suprasti, kas slypi už tam tikrų abstrakčių sąvokų, pajusti ir kitais, ne tik žodiniiais, kanalais įvertinti ir išreikšti, ką iš tiesų reiškia tokie žodžiai ar sąvokos, kaip psichologinis smurtas, pažeminimas, tolerancija, diskriminacija. Vaikai grupelėse kūrė „skulptūras“ aktualiomis temomis ir jas pristatė kitiems grupės dalyviams. Jiems svarbias socialinės neteisybės temas vaikai išsiginčijo patys, tačiau tai darant buvo skatinami remtis jiems pristatyto tyrimo rezultatais. Dažniausiai vaikai atskleidavo tokias problemas, kaip patyčios, smurtas, diskriminacija.

Antrųjų mokymų – kūrybinių dirbtuvių 2016 metų birželio 2 dieną metu aktyviausi gimnazijos lyderiai – mokytojai bei moksleiviai – mokėsi Forumo teatro metodo, kuris yra žinomiausias Engiamųjų teatro sistemos metodas. Šiuo tikslu jie diskutavo apie jų pačių asmeniškai dažniausiai ir skaudžiausiai patiriamas problemas, taip pat bandė įvertinti, kokios problemos susirinkusiai publikai – mokyklos bendruomenei – galėtų atrodyti pačios aktualiausios ir labiausiai atpažįstamos. Dalyviai buvo suskirstyti į dvi grupes ir kiekviena jų po šių diskusijų išsirinko pačią aktualiausią jiems ir, jų vertinimu, jų bendruomenei, temą ir pagal ją sukūrė Forumo teatro etiudą.

Pasirinktos temos Forumo teatro etiudams:

- Nesąžiningumas, nusirašinėjimas klasėje, psichologinis smurtas prieš gerai besimokantį klasioką;
- Psichologinis smurtas prieš mokytoją, patyčios.

Po kūrybinių dirbtuvių du Forumo teatro etiudai aukščiau nurodytomis temomis buvo pristatyti mokyklos bendruomenei. Visi žiūrovai buvo kviečiami nebūti abejingais, diskutuoti, išsakyti savo nuomonę, bendradarbiauti su „aktorais“ įsitraukiant į Forumo teatro vaidinimus, užimant nukentėjusiojo vietą ant scenos ir bandant pakeisti sudėtingos situacijos eigą geresne linkme.

Į situaciją, atspindinčią smurtą prieš mokytoją, publikos reakcijos buvo įvairios – kai kurie teigė, kad niekada nėra su tuo susidūrę, kiti – kad taip vyksta nuolatos. Vis tik didžiąjai daliai žiūrovų tokia situacija buvo atpažįstama, tačiau iš pradžių jie buvo linkę tokių atvejų priežasčių ieškoti pačios mokytojos elgesyje (pvz., „ji turėtų būti griežtesnė“, „turėtų mokyti įdomiau“ ir pan.). Vis tik pamažu salėje esantys moksleiviai pradėjo analizuoti įvairias galimybes, kas dar galėtų padėti nuo patyčių kenčiančiai mokytojai ir priėjo išvados, kad jeigu klasės draugai išdrįstų pasipriešinti agresyviai nusiteikusiai ir besityčiojančiai klasiokai, situacija galėtų pasikeisti į gera.

Antrojo etiudo metu, kur gerai besimokanti mergina apkaltinama nusirašinėjimu, vaikai taip pat daugiausia dėmesio buvo linkę skirti stebėtojams, kurie galėtų apginti auką ir pasipriešinti smurtautojui. Netikėtai žiūrovai, stebėdami etiudus, išsakė ir daugiau problemų, tokių, kaip

mobiliųjų telefonų naudojimas pamokų metu, mokytojams rodoma nepagarba kalbomis ar elgesiu.

Forumo teatras niekada nepateikia galutinių atsakymų, jo tikslas yra iškelti problemą į paviršių ir paskatinti publiką patiems ieškoti geriausių sprendimų. Nors etiudų analizei renginio metu buvo galima skirti daugiau laiko, tačiau ir buvusios vaikų reakcijos parodė, kad jiems vienas svarbesnių dalykų, siekiant gerinti atmosferą mokykloje, atrodo stebėtojų (tiek moksleivių, tiek darbuotojų) drąsa pasipriešinti (kad ir visiškai minimaliai) agresoriui ar bent jau neprisijungti prie jo užsipuolant „auką“. Turint omenyje, kad tyrimo rezultatai atskleidė, kad daugiau negu pusė respondentų mokykloje yra patyrę psichologinį smurtą, o taip pat ir jį naudoję prieš kitus, greičiausiai publikos reakcija yra susijusi su mokyklos realybe ir poreikiu iš tiesų stabdyti patyčias ar agresiją mokyklos aplinkoje, nepaliekant atsakomybės už tai vien tik tam žmogui, kuris kenčia nuo patyčių ar smurto ir nesitikint, kad smurtautojas stebuklingai pasikeis ir taip visos problemos išsispręs savaime.

Esminiai pastebėjimai ir rekomendacijos tolesniam darbui:

- Esant galimybei, rekomenduojame tęsti panašią veiklą, inicijuoti tęstinumą – panašu, kad šis metodas vaikams pasirodė patrauklus ir jie yra motyvuoti tokią veiklą tęsti, tuo labiau, kad mokymų metu teko sutikti tikrai talentingų žmonių – tiek moksleivių, tiek ir darbuotojų, kurie būtų pajėgūs tokią veiklą tęsti ateityje. Šis projektas buvo supažindinimas su metodais, o ilgalaikiai pokyčiai gali vykti tik nuosekliai dalyvaujant veiklose, tobulinant įgūdžius, mokantis diskutuoti apie problemas ir ieškoti jų sprendimo būdų.
- Skatinti skirtingų kartų bendradarbiavimą, keitimąsi nuomonėmis, diskusijas – kaip galėjome pastebėti mokymų – kūrybinių dirbtuvių bei Forumo teatro spektaklio metu, toks bendravimas būtų prasmingas ir naudingas tiek vaikams, tiek suaugusiems, padėtų geriau vieniems kitus išgirsti, pamatyti. Žinoma, svarbiausias principas dalyvaujant skirtingo amžiaus bei statusų žmonėms – abipusė pagarba ir nuoširdus noras išgirsti vieniems kitus.
- Skatinant vaikus išsakyti savo asmeninę nuomonę, rekomenduojame naudoti „vertybių išsiaiškinimo“ metodą: vaikams pristatomas teiginys (pvz., „vaikus mušti yra normalu“) ir jų prašoma išsirikiuoti į eilę nuo „visiškai nepritariu“ iki „visiškai pritariu“ ir jie kviečiami išsakyti savo argumentus. Kiti negali konfrontuoti ar paneigti nuomonės - tai moko klausytis vieniems kitų, mokytis grįsti savo nuomonę, atsakingiau žiūrėti į tai, ką sakome, suprasti, kuo iš tiesų esame įsitikinę, kaip tai taikome gyvenime ir kokias pasekmes toks mūsų mąstymas ir elgesys gali sukelti.
- Remiantis anketinio tyrimo rezultatais (kas trečias - ketvirtas moksleivis linkęs diskriminuoti tokias grupes, kaip romai ar homoseksualūs asmenys), norisi paskatinti

nebijoti kalbėti apie įvairias išankstines, diskriminuojančias nuostatas, pvz., tautinių mažumų, homoseksualių asmenų atžvilgiu. Homoseksualumo atveju vaikams svarbu žinoti, kad tai nėra iškrypimas, nes tokia nuostata mūsų visuomenėje dar labai gajė. Nuostatų keitimas, žinių suteikimas gali būti itin svarbu vaikams, kurie pajaučia homoseksualius impulsus, tačiau dėl aplinkinių neigiamų nuostatų nedrįsta su niekuo apie tai kalbėtis, internalizuoja jų vertinimus, pradeda patys laikyti save „iškrypėliais“ ir galiausiai lieka visiškai vieniši su savo sunkumais.

- Skatinti visus bendruomenės narius aktyviai reaguoti į matomas neteisingas socialines situacijas, atsiejant aktyvų pilietiškumą ir atsakingumą nuo „skundimo“ sąvokos.

Keli projekto „Augu pats – auginu kitą“ dalyvių Lentvario Motiejaus Šimelionio gimnazijoje atsiliepimai:

- projektas suteikė daugiau drąsos, padėjo pažvelgti į problemas kitu kampu;
- manau, kad pasikeis požiūris į dalykus, apie kuriuos buvo vaidinama;
- tokie metodai padėtų mokyklos bendruomenei atsiverti, susimąstyti apie savo elgesį bei pasekmes;
- pritaikysiu visas žinias, ką išmokau – reikšti drąsiai nuomonę, diskutuoti.

Augusto Boal: „Mes turime sukurti kitokį pasaulį, kadangi žinome, kad tai yra įmanoma. Bet tik nuo mūsų priklauso, ar sukursime šį kitą pasaulį savo rankomis ir veikdami scenoje bei savo pačių gyvenime“.

Sėkmės!